

De paradox van Tikker Khan

Kalkoenen leven met een eeuwige paradox. 's Zomers worden ze liefdevol bijgevoederd, maar 's winters worden ze door de jagers afgeschoten om de edele dames en heren van een rijk kerstmaal te voorzien. Er is een zomerwaarheid en een winterwaarheid. De profeet Tikker Khan heeft deze paradox ontrafeld.¹ Als je je 's winters maar hard genoeg laat afbeulen, word je gespaard. Maar er zijn dwazen die bestuurlijke inspraak wensen. Bestuurder Yvonne van Rooy heeft daar een duidelijk antwoord op: het zou de omgekeerde wereld zijn als we de kalkoenen lieten meepraten over de samenstelling van het kerstmenu.²

Dat antwoord van collegevoorzitter Yvonne de Rooy houdt me nog steeds bezig. Waarom gunde ze de (studenten in de) universiteitsraad geen inspraak in de besluitvorming over strengere selectie in de propedeuse van de bacheloropleidingen aan de Universiteit Utrecht? En hoe komt ze erbij om dat te rechtvaardigen met de metafoor van de *Christmas turkey*?

Onze kalkoenen moeten leven met een zomerwaarheid (toegewijd onderwijs op de middelbare school) en een winterwaarheid (meedogenloze selectie in het hoger onderwijs). Maar de hogeronderwijsinstellingen van hun kant worden eveneens met twee tegenstrijdige waarheden geconfronteerd. De *professionele waarheid* is dat uitsluitend incapabele kalkoenen mogen worden afgeschoten. Daar valt open over te praten met alle betrokkenen, dus ook met de universiteitsraad. Diametraal daartegenover staat de *bedrijfs-economische waarheid*. We krijgen het liefst eerstekeus-kalkoenen binnen, d.w.z. kalkoenen die weinig voer en verzorging vereisen en die veel vlees opbrengen. Kalkoenen waarmee we eer kunnen inleggen bij de Keuringsdienst van Waren. We willen niet alleen de incapabele kalkoenen afschieten, maar alle tweedekeus-kalkoenen. Maar dat kunnen we niet hardop zeggen, want deze bedrijfseconomische overwegingen zijn strijdig met onze professionele beroepsethiek. Daarom moeten we vermijden dat ons selectiebeleid onderwerp van gesprek wordt in de universiteitsraad.

Elke metafoor gaat ergens mank, dus deze ook. De afgeschoten kalkoenen worden niet verorberd door de docenten en bestuurders van een hogeronderwijsinstelling, maar ze gaan de afvalcontainer in. De inzet van het bedrijfseconomische afvalbeleid is (a) de kwaliteit van de gediplomeerden en (b) de gemiddelde kostprijs per gediplomeerde. Het is niet in het belang van de instellingen om open kaart te spelen over hun aanvechtbare afvalbeleid.

Niet zo lang geleden gaf de Landelijke Studentenvakbond (LSvB) een persbericht uit over de 'wapenwedloop' die tussen de universiteiten aan de gang is.³ De instellingen trachten elkaar te overtreffen in hun beleid gericht op steeds strengere selectie, verhoging van de doorstromingsnelheid, verlaging van de opleidingskosten per gediplomeerde en handhaving/verhoging van de kwaliteit van de gediplomeerden. Wie niet streng genoeg selecteert, loopt het risico het afval van de concurrenten te moeten verwerken.

Ik denk overigens dat deze 'wapenwedloop' niet alleen tussen de universiteiten maar ook tussen de hogescholen aan de gang is. En misschien sterker nog tussen de universiteiten enerzijds en de hogescholen anderzijds. Zo meen ik me berichten te herinneren over de concurrentie in het Franse hoger onderwijs tussen de algemene universiteiten enerzijds en de selectieve elite-hogescholen anderzijds. Zou het zo kunnen wezen dat de universiteiten tegenwoordig alles op alles zetten om niet tot het afvalputje van het HBO gedegradeerd te worden?

Het is nog niet te laat om het tij te keren. Maar dan moet bij de accreditatie en bekostiging veel strenger worden toegezien op het selectie- en afvalbeleid van de universiteiten en hogescholen.⁴

Wes Holleman
weblog onderwijs 19-3-2008
www.onderwijsethiek.nl

¹ Bamber Gascoigne (1974), *Ticker Khan*. Vertaling Cees Nooteboom (1975), *Tikker Khan*. Amsterdam: Thomas Rap.

² <http://www.ublad.uu.nl/WebObjects/UOL.woa/4/wa/Ublad?id=1032204> (13/3/2008); <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=320> (*Universiteit Utrecht verscherpt selectieve propedeuse*, 18/3/2008).

³ *Wapenwedloop tussen universiteiten?* URL: <http://www.lsvb.nl/actueel/persbericht/606> (24/2/2008).

⁴ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=233> (*Succesvolle start in het hoger onderwijs*, 12/1/2008); <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=302> (*Accreditatie nieuwe stijl: verdient vertrouwen?* 29/2/2008).